

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till rådets förordning om genomförande av ett fördjupat samarbete om tillämplig lag för äktenskapsskillnad och hemskillnad

KOM(2010) 105 slutlig/2 – 2010/0067 (CNS)

(2011/C 44/29)

Föredragande: **Daniel RETUREAU**

Den 29 april 2010 beslutade rådet att i enlighet med artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets förordning om genomförande av ett fördjupat samarbete om tillämplig lag för äktenskapsskillnad och hemskillnad"

KOM(2010) 105 slutlig/2 — 2010/0067 (CNS).

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 juni 2010.

Vid sin 464:e plenarsession den 14–15 juli 2010 (sammanträdet den 14 juli 2010) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 134 röster för, 1 röst emot och 6 nedlagda röster.

1. Rekommendationer

1.1 Den rättsliga grunden är artikel 81.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, som ger rådet befogenhet att besluta om åtgärder som rör familjerätt och som har gränsöverskridande följder. Förslaget uppfyller kravet om utländsk anknytning i fördraget.

1.2 EESK noterar med intresse att detta förslag till förordning innebär en möjlighet till ett fördjupat samarbete⁽¹⁾ i enlighet med artikel 326 och följande artiklar i avdelning III i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på ett område där samarbete varken är självklart eller enkelt, nämligen det rättsliga området. Kommittén hoppas att ett fördjupat samarbete även på andra områden i framtiden kan göra det möjligt att övervinna blockeringar och lösa problem i syfte att komma vidare inom olika områden eller med frågor där enighet inte kan uppnås vid en viss tidpunkt men där ett visst antal länder önskar utöka sitt samarbete.

1.3 Kommittén konstaterar i likhet med kommissionen att subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna respekteras i den föreslagna förordningen, som kommer att träda i kraft efter att den antagits av de medlemsstater som deltar i samarbetet. Initiativet är förenligt med stadgan om de grundläggande rättigheterna och medlemsstaternas internationella åtaganden i fråga om mänskliga rättigheter.

1.4 De föreslagna lösningarna syftar till att undvika att en av makarna söker sig till den mest fördelaktiga domstolen och till att tillgodose deras legitima förväntningar vad gäller behörig domstol, i princip domstolen i deras hemvist vid tidpunkten

för ansökan om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Förslaget till förordning omfattar inte förfaranden för annullering av äktenskap, och samtliga övriga frågor regleras av gällande unionslagstiftning för äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn.

1.5 EESK noterar också att den föreslagna förordningen inte påverkar medlemsstaternas materiella rätt.

1.6 Kommittén stöder slutligen ett förslag som innebär att man på ett enklare sätt kan lösa frågor som rör äktenskapsskillnad och hemskillnad mellan parter som är bosatta i länder som deltar i samarbetet, vilket bidrar till den fria rörligheten för personer och lagakraftvunna domar.

2. Kommissionens förslag

2.1 Tillämplig lag vid äktenskapsskillnad och hemskillnad ingår ännu inte i den gällande unionslagstiftningen vad gäller äktenskapsmål. I gemenskapens första rättsakt inom familjerätt, rådets förordning (EG) nr 1347/2000, finns bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål samt om föräldraansvar för makars gemensamma barn vid civilrättsliga förfaranden om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap. Förordningen innehåller dock inte några regler om tillämplig lag.

2.2 Rådets förordning (EG) nr 2201/2003, som upphävde och ersatte rådets förordning (EG) nr 1347/2000 från och med den 1 mars 2005, innehåller inte heller några sådana regler.

⁽¹⁾ EUT C 83/189, 30.3.2010.

2.3 Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 ger emellertid makar möjlighet att välja mellan flera olika behörighetsgrunder. När talan i ett äktenskapsmål har väckts i en nationell domstol i en medlemsstat, avgörs vilken lag som är tillämplig på grundval av de nationella lagvalsreglerna, som bygger på olika kriterier. De flesta medlemsstater avgör vilken lag som är tillämplig på grundval av en rad anknytningsfaktorer, så att målet regleras av den rättsordning som det har starkast anknytning till. Andra medlemsstater tillämpar systematiskt sina egna lagar (*lex fori*) i äktenskapsmål.

2.4 Medlemsstaterna har under de senaste åren inte kunnat komma fram till en gemensam överenskommelse om tillämplig lagstiftning och lagvalsregler vad gäller äktenskapsskillnad och hemskillnad, och man ser inte heller någon lösning på detta problem under en överskådlig framtid. Flera medlemsstater överväger därför ett fördjupat samarbete i väntan på en slutlig överenskommelse på området, vilket kräver enhällighet i rådet. Tio medlemsstater har sålunda riktat en begäran till kommissionen där de tillkännager sin avsikt att sinsemellan upprätta ett fördjupat samarbete i fråga om tillämplig lag i äktenskapsmål, och uppmanar kommissionen att lägga fram ett förslag till rådet om detta. Den 3 mars 2010 drog Grekland tillbaka sin begäran⁽²⁾. Andra medlemsstater planerar emellertid att ansluta sig till det förstärkta samarbetet. I dagsläget har 14 medlemsstater förklarat att de är intresserade av att delta.

2.5 Efter att ha fastställt att det fördjupade samarbetet inte skulle inverka på den befintliga gemenskapsrätten utarbetade kommissionen ett förslag till förordning och konstaterade att de tio ursprungliga medlemsstaternas samarbetsprojekt innebär ett steg i samma riktning som kommissionens initiativ av den 17 juli 2006 om ändring av förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och införande av bestämmelser om tillämplig lag i äktenskapsmål (KOM(2006) 399 slutlig). Detta initiativ har ännu inte slutbehandlats av rådet och har inte antagits. Konsekvensanalysen som gjordes vid denna tidpunkt är fortfarande relevant och behöver inte göras om.

2.6 I enlighet med artikel 329.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt beslöt EU:s justitieministrar den 4 juni 2010 med kvalificerad majoritet att godkänna kommissionens förslag om att inrätta ett fördjupat samarbete mellan vissa medlemsstater om äktenskapsskillnad och hemskillnad. Europaparlamentet gav sitt samtycke några dagar senare (den 16 juni 2010). Nu återstår endast det formella godkännandet från Europeiska unionens råd av beslutet om ett fördjupat samarbete.

2.7 Vad gäller förordningen om genomförande av ett fördjupat samarbete godkände ministrarna en allmän riktlinje om de viktigaste punkterna och begärde att de frågor som ännu inte lösts skulle granskas på nytt. Europeiska unionens råd ska i

enlighet med artikel 81.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt enhälligt godkänna förordningen⁽³⁾.

3. Kommitténs synpunkter

3.1 Kommittén har vid ett flertal tillfällen påtalat EU-medborgarnas behov av att i mål där de är part kunna få slutliga och lagakraftvunna domar som har meddelats i en medlemsstat erkända i en annan medlemsstat utan att ett exekvaturförfarande krävs.

3.2 Vad gäller civilrätt och i synnerhet äktenskapslagstiftning har EESK antagit ett yttrande om grönboken om äktenskapsskillnad⁽⁴⁾, som har bidragit till det förslag till förordning som fortfarande blockeras av rådet. Kommittén var i yttrandet positiv till de bestämmelser som föreslogs vad gäller ömsesidigt erkännande av domar, lag- och domsrättskonflikter och tillämplig lag.

3.3 Kommittén gjorde vid denna tidpunkt kommissionen uppmärksam på att det kunde uppstå konflikter mellan tillämpligheten i en utländsk rättsordning, särskilt från vissa tredjeländer, och EG-rättens eller domstolslandets *ordre public* (t.ex. bristande jämställdhet eller att den ena föräldern systematiskt får vårdnaden om barnen på grund av sitt kön). Det är således positivt att en undantagsbestämmelse avseende *ordre public* är tänkt att införas som ger rätt att avstå från att tillämpa utländsk lag som exempelvis strider mot Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som numera utgör en del av primärrätten (och jämföras med fördragen). Medlemsstaterna kan åberopa internationell *ordre public* i domstolslandet för att göra ett undantag från lagstiftningen i ett tredjeland som står i strid med denna.

3.4 Kommittén ställer sig än en gång bakom de lösningar som valts för att avgöra vilken domstol som är behörig, i princip i det land där makarna hade sin senaste gemensamma hemvist⁽⁵⁾. På så sätt kan man undvika att den ena eller den andra av makarna söker sig till den mest fördelaktiga domstolen, vilket skulle kunna bli fallet om det fanns olika kriterier för att avgöra vilken domstol som är behörig. Tillämplig rätt skulle emellertid kunna vara den som ligger närmast äktenskapslagstiftningen, enligt kumulativa kriterier, dvs. den rätt som den svagaste parten har rätt att förvänta sig, och inte nödvändigtvis domstolslandets rätt, vilket i dag är fallet i några medlemsländer. Vilken rätt som ska tillämpas kan också beslutas genom en överenskommelse mellan makarna, under förutsättning att det finns objektiva anknytningsfaktorer.

⁽²⁾ Länderna som önskar delta i ett fördjupat samarbete är Belgien, Bulgarien, Frankrike, Italien, Lettland, Luxemburg, Malta, Portugal, Rumänien, Slovenien, Spanien, Tyskland, Ungern och Österrike.

⁽³⁾ I artikel 81.3 fastställs att föreslagna rättsakter som rör familjerätten och som har gränsöverskridande följder ska föreskrivas av rådet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande. Rådet ska besluta med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet. Rättsakter som rör genomförandet av det fördjupade samarbetet på detta område ska antas i enlighet med bestämmelserna i denna artikel.

⁽⁴⁾ Se EUT C 24, 31.1.2006, s. 20.

⁽⁵⁾ Förutsatt att makarna varit bosatta i landet under en viss tid (som regel en månad eller ett år) vid den tidpunkt då förfarandet inleds.

3.5 I och med detta kommer en större tydlighet och säkerhet att råda på ett område där konflikter ofta uppstår, vare sig det handlar om äktenskapsskillnad eller hemskillnad (som ofta föregår äktenskapsskillnad). Övriga regler som är tillämpliga i äktenskapsmål är desamma som i förordning (EG) nr 2201/2003, som har trätt i kraft i alla medlemsstater.

3.6 Kommittén välkomnar och stöder alltså förslaget till förordning och skulle gärna se att det fördjupade samarbetet, som

utnyttjas för första gången och som det varit möjligt att tillämpa sedan Amsterdamfördraget trädde i kraft 1999, äntligen blir ett allmänt tillämpat förfarande som gör det möjligt för Europa att utvecklas inom områden där enhällighet krävs men där detta på kort sikt inte kan uppnås. Detta kan förhindra att förhandlingar strandar eller att det uppstår förseningar i antagandet av lagstiftning eller gemensamma åtgärder, och det ger de länder som så önskar möjlighet att fördjupa sitt samarbete trots att det saknas enhällighet eller beslutsamhet.

Bryssel den 14 juli 2010

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Mario SEPI
